

Paweł Cieślik

"The Oxford History of Christian
Worship", red. G. Wainwright, K.B.
Westerfield Tucker, Oxford 2006 :
[recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 47/1, 142-144

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

łoby wzbogacić grupę tekstów poświęconych problematyce ekumenicznej, ukazując modlitwę uświęcenia czasu w doświadczeniu innych Kościołów chrześcijańskich.

Warto jednak zwrócić uwagę na niezaprzeczalne walory książki, które ułatwiają czytelnikowi jej lekturę. Do takich należą streszczenia każdego artykułu w językach niemieckim, angielskim lub włoskim oraz *Wykaz autorów opracowań*, gdzie zostali oni przedstawieni z tytułami naukowymi, uczelniami i środowiskami naukowymi, z których się wywodzą, a także zajmowanymi tam stanowiskami.

Pewne natury formalnej zastrzeżenia budzi pisownia „Liturgia Godzin” w recenzowanej książce oba wyrazy pisane są małą literą. W I tomie Liturgii Godzin (wydanie polskie – Pallottinum 1982) słowo *liturgia* pisane jest dużą literą, a *godzin* małą, natomiast w wydaniu drugim I tomu (Pallottinum 2006) obydwa wyrazy pisane są dużymi literami, także w wydawnictwach francuskich najczęściej drugi wyraz pisany jest dużą literą. Z uwagi na szacunek dla tej modlitwy Godzin należałoby ustalić jednolitą pisownię.

Na marginesie warto by zwrócić uwagę na pisownię tytułu „Pismo Święte”, która w recenzowanej pozycji jest niejednolita, pomimo, że przez biblistów polskich została przyjęta zasada pisania obu wyrazów dużą literą.

Na uznanie zasługuje szata graficzna książki – estetyczna, elegancka, stosowna dla księgi pamiątkowej.

Ze względu na poruszaną problematykę publikacja ta spotka się z pewnością z zainteresowaniem nie tylko liturgistów, teologów, ale również duszpasterzy i osób świeckich, gdyż Liturgia Godzin jest modlitwą całego Kościoła. Choć zagadnienia związane z Liturgią Godzin pojawiają się w licznych publikacjach, to jednak przedstawiona księga pamiątkowa należy do wyjątkowych również dlatego, że jest wyrazem uznania i szacunku dla Jubilatą, któremu jest dedykowana – Liturgiście, Biskupowi Diecezji, Przewodniczącemu Komisji do spraw Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Episkopatu Polski.

Ks. Jan Decyk

The Oxford History of Christian Worship, red. G. Wainwright i K. B. Westerfield Tucker, Oxford University Press 2006, ss. 916.

W brytyjskim wydawnictwie *Oxford University Press* ukazała się spektakularna publikacja dotycząca historii chrześcijańskiego kultu. Wydawnictwo to zarazem ściśle współpracuje z Uniwersytetem Oxfordzkim, podejmując się opracowywania i publikowania różnorodnych prac naukowych w celu ich szerokiego udostępnienia i popularyzacji.

The Oxford History of Christian Worship stanowi dzieło zbiorowe przygotowane przez dwóch protestanckich redaktorów zaangażowanych w prace badawcze z dziedziny historii i teologii liturgii. Pierwszym z nich jest Geoffrey Wainwright pełniący posługę ministerialną w brytyjskim Kościele Metodystów i kierujący Katedrą Teologii Chrześcijańskiej w Duke University Divinity School. Autor ten jest znany z szeregu publikacji dotyczących ekumenizmu i liturgiki, a ponadto jest współprzewodniczącym komisji, prowadzącej dialog między metodystami a katolikami.

Drugim redaktorem jest Karen B. Westerfield Tucker, która posługuje w Zjednoczonym Kościele Metodystów w Stanach Zjednoczonych i prowadzi wykłady jako profesor w Boston University School of Theology. Autorka jest od wielu lat zaangażowana w prace redakcyjne międzynarodowego i ekumenicznego periodyku *Studia Liturgica*.

Wspomniana publikacja opisuje genezę kultu sprawowanego przez chrześcijan, począwszy od starożytności, poprzez dalszy proces rozwoju w okresie średniowiecza i czasów nowożytnych, na współczesności kończąc. W oparciu o istniejące źródła i dokumenty o charakterze liturgicznym została dokonana charakterystyka kultu sprawowanego w obrębie chrześcijaństwa Wschodu i Zachodu, co w konsekwencji czyni tę publikację niezwykle interesującą i zasługującą na uznanie.

Recenzowana publikacja stanowi dzieło opracowane przez 34 różnych autorów, zajmujących się od strony naukowej problematyką liturgiczną, wśród których są również osoby reprezentujące Kościół Rzymskokatolicki. Czyni to wspomniane dzieło bardzo wartościowym, szczególnie w kontekście niezwykle różnorodności przejawiającej się w bardzo szerokim spektrum wyznaniowym (dotyczy katolików, prawosławnych, metodystów, baptystów, luteran, zielonoświątkowców i innych związków wyznaniowych związanych z protestantyzmem). Ta różnorodność urzeczywistnia się także pod względem geograficznym i kulturowym (kult sprawowany w Europie, Azji, Afryce, Australii i w obu Amerykach) oraz językowym (poszczególne artykuły zostały opracowane przez autorów piszących w języku angielskim, niemieckim, francuskim, szwedzkim, holenderskim i koreańskim).

Głównym zamierzeniem redaktorów, jak czytamy we wprowadzeniu, jest opisanie chrześcijańskiego kultu w całym jego historycznym i kulturowym zróżnicowaniu, dokonującym się od blisko dwóch tysięcy lat i przybliżenie go w formie naukowego compendium zarówno studiującym zagadnienia liturgiczne, jak też pełniącym w poszczególnych Kościołach posługę związaną ze sprawowaniem kultu. Zważywszy na fakt, że całe to dzieło zostało opracowane przez wielu specjalistów, a także wzbogacone licznymi świadectwami w postaci źródłowych tekstów czy też blisko 250 ilustracji, należy uznać, że zamierzony cel został skutecznie osiągnięty.

The Oxford History of Christian Worship obejmuje ponad 30 artykułów usystematyzowanych w określony sposób. Zasadniczo sekwencja przebiega chronologicznie, choć niekiedy przyjmuje ona układ geograficzny czy też konfesyjny, co nadaje całości pewien logiczny porządek. Uwaga poszczególnych autorów jest skoncentrowana zasadniczo na niedzielnej liturgii, obejmującej zarówno przekazywanie słowa Bożego, jak też celebrowanie Eucharystii, choć przy tej okazji pojawiają się także liczne odniesienia do chrześcijańskiej inicjacji, głównych świąt wyznaczających rytm roku liturgicznego czy też pozostałych sakramentów i obrzędów.

Chronologicznie opracowaną analizę uzupełniają kilka artykułów o charakterze przekrojowym, podejmujących problematykę związaną z muzyką liturgiczną, architekturą i przestrzenią, sztuką sakralną oraz liturgicznymi szatami i paramentami.

Dodatkowym walorem jest umieszczony na końcu i liczący kilkadziesiąt stron indeks haseł, który z łatwością pozwala czytelnikowi odszukać interesujące go zagadnienie, co w obrębie książki liczącej blisko tysiąc stron z pewnością nie jest łatwe.

Prezentowana publikacja stanowi rzetelnie opracowane i źródłowo udokumentowane dzieło, pozwalające w syntetyczny sposób zapoznać się z kultem sprawowanym przez chrześcijan w ciągu XX wieków, w obrębie wielu wyznań i na przestrzeni różnych kontynentów. Wartość merytoryczną poszczególnych artykułów z pewnością wzbogaca bibliografia, która dotyczy każdego pojedynczego artykułu i umożliwia czytelnikowi dotarcie do szczegółowych opracowań dotyczących danej tematyki.

Z perspektywy Kościoła rzymskokatolickiego, daje to bardzo dobrą okazję do poznania innych wyznań chrześcijańskich w odniesieniu do sprawowanych przez nich obrzędów. Poza tym fakt włączenia do redakcyjnego grona także autorów katolickich umożliwia dostrzeżenie nowej perspektywy, związanej z inkulturacją liturgii. W ten właśnie sposób dowiadujemy się, że tradycyjne wizerunki w Peru przedstawiają Ostatnią Wieczerzę w sposób charakterystyczny dla wierzeń ludowych tego narodu, zaś wierni w Kongo i Zairze, korzystają ze specjalnych ksiąg liturgicznych, modyfikujących ryt rzymski, przez co w modlitwie eucharystycznej dziękczynienie obejmuje cały świat stworzony.

Reasumując – *The Oxford History of Christian Worship* to bardzo wartościowa publikacja, która nawet jeśli wśród miłośników i fascynatów liturgii rzymskiej pozostawia pewien niedosyt, to jednak niewątpliwie zasługuje na przetłumaczenie i dalszą popularyzację.

Ks. Paweł Cieślak